

Patrimoni

Els Talamanca i el monestir de Sant Benet de Bages

Xavier Sitjes i Molins

Fa uns quants anys, en el butlletí 132 dels Amics de l'Art Romànic del Bages, vaig publicar un article sobre *Els patrocinadors de l'obra romànica a Sant Benet de Bages*, en el qual explicava que el transepte sud de l'església havia estat pagat per Bernat de Rocafort; que un seu nét, Guillem, sembla que fou el qui féu construir l'ala sud del claustre, on, en un capitell, hi ha el senyal heràldic de la família; i que l'ala nord, també per un senyal, es veu que va ser una obra sufragada pels Calders. Aquest senyal era una caldera dins un rebuidat circular d'uns 20 cm de diàmetre, a l'ampit central del deambulatori, que ara ja no es veu, perquè l'aigua de la pluja l'ha esborrat. Així, l'ala de ponent caldria atribuir-la als Talamanca, no per cap senyal nobiliari, sinó per la inscripció que hi ha al capitell del racó de l'angle que aquella galeria fa amb la del sud i que diu CONDITOR OP[ER]IS VOCA[BA]TUR B[ER]D[US] (fig. 1), que vol dir: "el fundador (o promotor) d'aquesta obra (entenc que l'ala del claustre) és anomenat Bernat", que va ser mal traduït per "el que féu aquesta obra (el capitell) es diu Bernat".

Ara bé, qui podia ser aquest Bernat, costejador d'una obra important com la d'una ala del claustre? Aleshores, a principis del segle XIII, les tres famílies senyoriales més poderoses de la comarca eren els Rocafort, els Calders i els Talamanca, i aquests, més que els altres dos, per l'extensió dels seus dominis, pel nombre de focs o masos

1. Capitell del claustre del monestir de Sant Benet.

que hi havia i pel que en podríem dir "signes externs", com el d'haver fet construir prop del seu Castell una església que, encara ara, és la de més bella aparença entre les parroquials romàniques de la comarca, de les aixecades en el seu període opulent, i construïda, potser, pel mateix mestre d'obres o arquitecte de l'església del

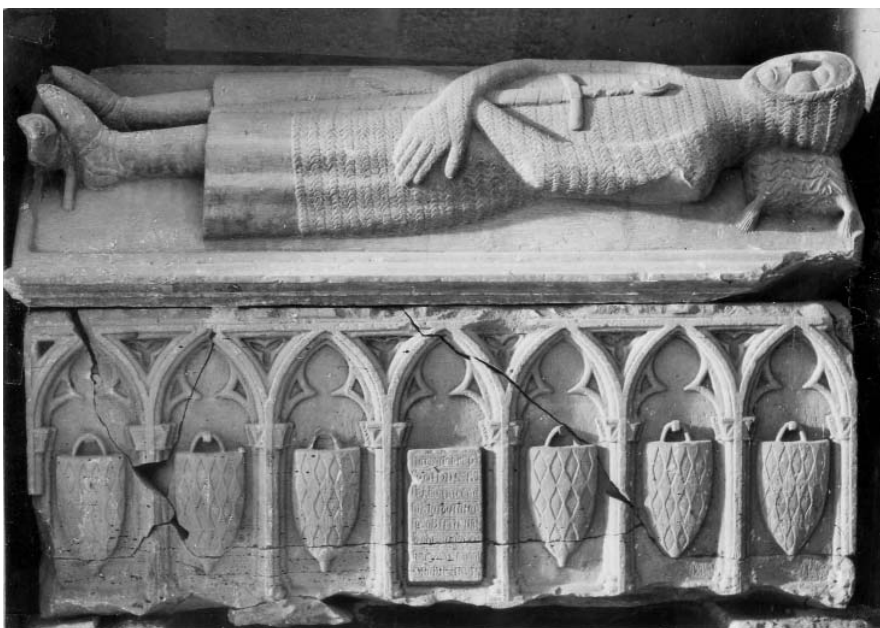
monestir de Sant Benet, ja que en les dues obres s'hi veuen elements idèntics, com les mènsules i les arcuacions de les cornises exteriors i una planta anàloga, encara que més reduïda a Talamanca, etc. Tot ens porta a atribuir el patrocini de l'obra de l'ala de ponent del claustre bagenc a un Talamanca i, concretament a Bernat II, mort el

2. Tapa d'un sarcòfag de Sant Benet.

3. Sarcòfag del castell de Talamanca.

4. Sarcòfag de l'església de Talamanca.

1233, el qual, d'aquesta manera continuava la predilecció que els seus pares, Ramon I i Sança, havien tingut pel monestir de Sant Benet, pagant el transepte nord de l'església romànica, els altars de la qual foren consagrats l'any 1212.

Potser va ser ell, Bernat II, qui va iniciar el costum d'enterrar els seus difunts familiars al monestir, perquè bé podria pertànyer-li el sarcòfag, el vas del qual s'ha perdut, però del que se'n conserva la tapa (fig. 2), de dos vessants decorats amb els losanges heràldics del seu llinatge, figures que omplen un espai, però que no són incloses en un escut, que era com es feia en temps protoheràldics, cap a finals del segle XII i principis del XIII.

Anteriorment, els senyors de Talamanca eren enterrats al seu poble i llurs despulls col·locades en sarcòfags amb senyals de creus, com el que hi ha al castell (fig. 3), atribuïble al segle XI, i els trossejats que es van trobar al voltant de l'església, que van ser recuperats pels Amics de l'Art Romànic del Bages i dipositats en el mateix temple.

Probablement, els enterraments dels Talamanca al monestir de Sant Benet van continuar fins al segle XIV, quan les despulls de Berenguer II, mort el 1325, foren guardades en el sarcòfag que hi ha a l'arcòsol de l'església de Santa Maria del poble de la seva senyoria, sarcòfag que ostenta la imatge corpòria del cavaller difunt i una cartel·la amb l'epitafi amb el seu nom i la data de l'oblit (fig. 4).

Poc anys més tard, amb la mort de

5. Sarcòfag del Museu Comarcal de Manresa.

6. Fragment d'urna del monestir de Sant Benet.

Guillem III de Talamanca, fill i hereu de Berenguer II, es va produir un conflicte entre la família del difunt, representada pel seu fill Ramon, nou senyor de Talamanca, i el seu oncle Bernat, germà del finat, d'una part, que volien que Guillem fos enterrat a Santa Maria, i l'abat de Sant Benet, de l'altra, que reclamava que les despulles fossin dutes al monestir, per rebre-hi sepultura. La qüestió fou sotmesa a l'arbitratge del paborde de Manresa, el qual, en laude de 5 de les calendes d'octubre (28 setembre)¹ de 1332, va dir que, ja que el difunt, enterrat provisionalment en el carner del claustre de la Seu, havia fet constar, junt amb la seva muller, per escriptura pública i jurament, la voluntat de ser sebollits en el monestir de Sant Benet,

el paborde, Guillem, acordava que així es complís, però que, al cap de tres anys, els familiars del difunt podien recollir les despulles i dur-les a Santa Maria de Talamanca. Aquest laude "salomònic" va ser acatat documentalment sis dies més tard pels oncle i nebot Talamanca, però des d'aleshores es va trencar la bona relació entre ells i el cenobi bagenc: Ramon III de Talamanca, senyor del castell i terme, anys després va elegir sepultura en el convent del Carme de Manresa² i, una vegada mort i enterrat a Talamanca l'any 1392, fou traslladat al convent manresà, i d'allà procedeix el sarcòfag amb els escuts losanjats que es guarden al Museu Comarcal (fig. 5). No sabem que cap més Talamanca fos enterrat a Sant Benet, fora d'una dona de la fa-

mília, Blanca, casada amb Dalmau de Cirera, en el sarcòfag trossejat dels quals, atribuïble al segle XIV, i que encara es conserva al monestir, s'hi veuen els escuts dels dos llinatges (els torteus dels Cirera o Sacirera i els losanges dels Talamanca), amb predomini dels primers, per ser els del marit (fig. 6).

NOTES

1. Arxiu Històric Comarcal de Manresa, Fons Notarial, sig. 175.
2. SARRET I ARBÒS, Joaquim: *Història de l'estat polític-social de Manresa*. Imp de Sant Josep, Manresa, 1925, p. 274.

X. Sitjes Molins
Advocat i estudiós